

VIJF "BURGONDIËRS" IN GERAARDSBERGEN

I. SIMON DE BOURGOGNE

o1500-+1598

SCHEPEN VAN GERAARDSBERGEN -1571-1573

II. JOSSE DE BOURGOGNE

o1587-+1640?

ONTVANGER VAN GERAARDSBERGEN -1615-1620

III. NICOLAS DE BOURGOIGNE ALIAS BURGUNDIUS

EDINGEN 1586 - BRUSSEL 1649

JURIST - HISTORICUS - POEET

LOFLIED OP GERAARDSBERGEN

IV. PIETER VAN BOURGOGNE

OOK BURGUNDIUS

o1522-+1598

JEZUIET - MISSIONARIS

V. CORNELIS VAN BOURGOGNE

o1661-+1722

KALLIGRAAF - PENTEKENAAR ... FALSARIS

Filips de Stoute
15.01.1342 - 27.04.1404

X
19.06.1369

Margaretha van Male
o1340 - +16.03.1406
Wed. van Philippe de Rouvre
1345 - 1361

10 kinderen en 2 bastaardkinderen

Jan zonder vrees X Margaretha van Beieren.
1371 - 1419 1363 - 1424

8 kinderen, 4 bastaardkinderen o.a. van
~ Agnes de Croy
dochter van Jean en van Marguerite de Craon

Jan van Bourgogne X Margaretha Absoloms
11.05.1409 - 27.05.1480

2 kinderen

~ 7 maîtresses

17 bastaardkinderen o.a.:

Jan, alias Filips van Bourgogne X Jeanne de Hornes
+ 1506 1450

6 kinderen

o.a. Godefroid X Jeanne de Poix
o Gent 1450 5 kinderen o.a. de betovergrootvader van
Cornelis v. B.
1661 - 1722

~ Jeanne de Crécy
4 bastaardkinderen o.a.

Gédéon X Jeanne de Meyere
o 1480

Simon van Bourgogne + G'bergen 30.03.1598
Schepen van Geraardsbergen 1571-1573
Schepen van Edingen 1575 - 1580
X Jacqueline Rousseau
+ Edingen 02.12.1606

3 kinderen

Jacques + 11.10.1617
Schepen van Edingen
X Jeanne Carlier

Simon Nicolas
+ Edingen 27.09.1621
Schepen van Edingen
X Anne Robin +24.11.1623

Pieter Burgundius
o Gbn. 1522 + Trier 1598
Jezuiet

Jean
o 28.12.1592
X Maria Nechelput

Jacques de Bourgogne
burgemeester van Edingen

Jeanne
o 31.03.1608
+ 17.07.1657
X Guill. Mone
burgemeester v. Edingen
+ 12.07.1673

Nicolas Burgundius
o 29.09.1586 + 01.01.1649
Loflied op G'bergen
X1 Livina van Wesemaele (6 k.)
X2 Marie Marg. van Egg (2 k.)

Josse o1587
baljuw van Schorisse
Ontvanger G'bergen 1615-1620
X Margaretha Bernagie

Gilles
o 1589

Pierre
o 1596 + 1658
Jezuiet

Marie
+ 13.10.1620
X Jacques le Pyvre
burgemeester van Edingen
+ 16.16.1637

~ = bijzit

BOURGONDIË IN GERAARDSBERGEN

RECHTSTREEKSE AFSTAMMELINGEN VAN DE HERTOG VAN
BOURGONDIE, JAN ZONDER VREES, OP OPENBARE POSTEN
TE GERAARDSBERGEN.

I. SIMON VAN BOURGOGNE

+ te GERAARDSBERGEN 31.03.1598

II. JOSSE VAN BOURGOGNE

+ te EDINGEN1650

Van Jan zonder Vrees (1371-1419), hertog van Bourgondië van 1404 tot aan zijn dood in 1419, zoon van Filips de Stoute (1342-1404) en van Margareta van Male (1340 - 1406) (dochter van graaf Lodewijk van Male en weduwe op 20-jarige leeftijd van Filips de Rouvre (1345-1361) hertog van Burgondië), die gehuwd was met Margareta van Beieren (1363-1424), zijn 8 wettige kinderen gekend en nog vier **bastaardkinderen** verwekt bij twee concubines (zeer weinig in vergelijking met de 26 bastaarden door zijn enige zoon Filips de Goede, de grote hertog van het Westen, verwekt bij niet minder dan 33 maîtresses).

De "deugdzame Jan" - want in die losbandige Renaissance-tijd hadden zelfs pausen en kardinalen openlijk liefjes en bastaardkinderen, - verwekte één kind bij de ongehuwde Agnes de Croy en drie kinderen bij Margareta van Borsselez (+ 1420). Het is het kind van Agnes De Croy dat ons hier interesseert.

Agnes de Croy (o1390) was de dochter van Jean, sire van Croy en Aranies, baron van Renty en van Seneghem, ridder, raadsman en kamerheer van hertog Filips de Stoute en van Jan Zonder Vrees, gouverneur van het graafschap Artesië, kamerheer van de Franse koning en groot-schenker van Frankrijk, gedood in de beruchte slag bij Azincourt (1415) - een man van groot aanzien - en van Marguerite de Craon, dame van Tours-sur Marne, dochter van Jean de Craon (heer van Dommart, van Bernardville-en-Ponthieu, en van Montsoreau) en van Marie de Châtillon, erfgename van het landgoed Laon en van de heerlijkheid Clacy.

Agnes de Croy was grootmeesteres van het huis van Isabella van Portugal (1397-1471), de derde echtgenote van hertog Filips de Goede, enige wettelijke zoon van Jan Zonder Vrees.

De "deugdzame" Jan verleidde de "onschuldige" Agnes op een hertogelijke danspartij, met als gevolg dat Agnes op 11.05.1409 het leven schonk aan een natuurlijk kind van het mannelijk geslacht. Het kind kreeg de voornaam van de vader Jan en werd gelegiti-meerd als "de Bourgogne"

Deze Jean de Bourgogne werd proost (prévôt)(= voorzitter van het kapittel van kanun- niken) van St. Salvators in Brugge, nadien van St. Pierre in Rijsel. Op 11 mei 1439 werd hij bisschop van Kamerijk en op 24 januari 1446 (36 jaar oud) aartsbisschop van Trier. Hij overleed te Mechelen op 27 mei 1480, na een schitterende kerkelijke loopbaan.

Toen hij nog student was te Leuven huwde hij, in het geheim, met Margareta Absolons, dochter van Henri Absolons en van Margareta Lombaerts, meesteres van het Onze Lieve Vrouw Hospitaal te Vilvoorde.

Deze "onbesproken" hooggeplaatste geestelijke (vanaf 1420) was verzot op de mooie

vrouwtjes en "maakte" bij minstens 7 bekende "mâitresses" niet minder dan 17 bastaard-kinderen, o.a. de stamvaders van de heren van Herlaer, Herbamez en Amerval.

Van Margareta Absolons had hij twee kinderen waarvan de oudste **Jan-Filips van Bourgogne** als ridder geadeld werd. In 1459 werd hij verheven tot heer van Herlaer (Vilvoorde), Amerval en Monstrecourt.

Jan-Filips van Bourgogne maakte zijn testament te Vilvoorde op 24 december 1506. Zijn grafmonument bevindt zich nog in de parochiekerk van Vilvoorde (zie J. Nauwelaerts: "Histoire de la ville de Vilvorde" 1941-1950, p.588).

Zijn wapenschild, waarvan wij hier de oude beschrijving in het Frans geven, verwijst duidelijk naar Bourgondië:

"écartelé aux 1 et 4 d'azur au semis de fleurs de lys d'or, à la bordure componée d'argent et de gueules qui est **Bourgogne moderne**; aux 2 et 3 bandé d'or et d'azur de six pièces à la bordure de gueules, qui est **Bourgogne ancien**; à l'écusson d'or au lion de sable, armé et lampassé de gueules, en coeur sur le tout, à une plaine d'or en pointe de l'écu".(1)

Jan Filips de Bourgogne huwde in 1450 te Brussel met **Jeanne de Hornes**, gelegitimeerde bastaarddochter van Willem Filips en van Héléne Gillioen, dochter van Josse, schildknaap, en van Anne van de Walle, dochter van Joris van de Walle, hoogbaljuw van Ieper, en van Margareta 's Rijcken.

Willem Filips de Hornes was de zoon van Antoine de Hornes en de kleinzoon van **Filips de Hornes** (1423-1488), heer van Gaasbeek, Beausignies, etc. en van zijn eerste vrouw **Jeanne de Lannoy**, dochter van Jan I, heer van Lannoy, Lys en Manigoval, en van **Jeanne de Croy**, dochter van **Jean de Croy**, heer van Araines en van Renty, raadsman en kamerheer van Filips de Stoute en van Jan Zonder Vrees, opperschenker (bouteiller) van Frankrijk in 1411, gouverneur der graafschappen Artois en Boulogne, gesneuveld te Azincourt in 1415, en van Marguerite de Craon, dochter van Jean de Craon (le jeune), heer van Dommart, Clarcy, Bernardville en Montsereau, overleden in 1400, en van Marie de Châtillon.

Jean Filips was dus gehuwd met een rechtstreekse afstammeling van Jean de Croy, vader van Agnes die Jan Filips' vader op de wereld bracht.

Eén van de zes kinderen van Jan van Bourgogne en Jeanne de Hornes was **Godefroid**, heer van Amerval en Monstrecourt (reliëf van 07.04.1536), geboren te Gent in 1452, "pair" of edelman van het Kamerrijkse.

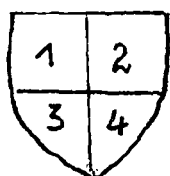
Godefroid de Bourgogne huwde met Jeanne de Poix, dochter van Jean (of Pierre), heer van Séchelles en van Clairly, en van Jeanne-Antoinette de Belloy, dame van Montigny-le-Romain, die hem vijf kinderen schonk.

Hij had van zijn bijzit Jeanne de Crecy een bastaardzoon **Gédéon**, geboren in 1490, ridder geslagen met Bourgondische voorspraak. Zijn wapen was: "de Bourgogne dweal brisé d'un chef et d'une champagne d'or. Cimier: une fleur de lys d'or" (2)

Edelman Gédéon de Bourgogne huwde met een alledaagse burgersdochter: Jeanne De Meyere

De oudste van hun vier kinderen was **Simon de Bourgogne**, geboren te Edingen rond 1430. Hij studeerde aan de universiteit te Leuven en werd er licentiaat in de rechten.

(1)

gevierendeeld: 1 en 4 van azuur (blauw) bezaaid met gouden (gele) leliebloemen, met een boord afwisselend zilver (wit) en keel (rood): dit is **modern Burgondië**, 2 en 3 met zes banden van goud en azuur met boord van keel: dit is **oud Burgondië**, op gouden schild met leeuw van sabel (zwart), geklauwd en getongd van keel, in hartvorm over alles, en met een gouden vlak in de punt van het schild.

(2) Hertogelijk Bourgondië met bovenen onder een gouden strook. Helmtteken: een gouden lelie.

Hij was heer van Penderblocq, een gehucht van Marcq - Edingen. Rond 1500 is hij naar Geraardsbergen komen wonen.

De stad en het land van Edingen gingen in 1547 over in handen van de **Bourbons** (calvinisten): in 1547 overleed Maria van Kleef, zuster en erfgename van de heer van Edingen, Filips Van Kleef (+1527 op het kasteel van Wijnendale).

De politieke carrière die hij (Simon van Bourgogne) te Edingen gemist had (voorlopig toch) was te Geraardsbergen van korte duur: hij was hier slechts twee jaar **schepen**: in 1571 en 1573.

1566 was een rampzalig jaar: armoede, hongersnood, beeldenstorm, godsdiensttwisten; 1567: komst van Alva, logeren van Spaanse legerbenden. "De rampen volgden elkaar nu spoedig op" schrijft V. Fris (Geschiedenis van Geraardsbergen pag.177): 1570 overstroming, plundering door Pachecobende; 1574 bezetting door Albanse ruiters; 1576 Spaanse furie; de pacificatie van Gent (08.11.1576) was van korte duur: de Zuidelijke Nederlanden werden compleet stuurloos, de anarchie steeg ten top: Spanjaarden, Statisten, Malcontenten, Gentse calvinisten, Fransen, Schotten... allen plunderden en moordden om ter meest !

In 1579 waren het Franse benden van de hertog van Anjou, eens gesteund door Willem de Zwijger, die hier kerken, kloosters en privéwoningen plunderden en vernielden. Filips van Egmont, eerst Statist, nu Malcontent, deed die gruwelen nog eens over in september 1579. Vreemde garnizoenen volgden hier elkaar op en aten de burgers letterlijk op (Fris, o.c. p.184). Een verschrikkelijke pest die einde 1580 uitbarstte maakte van de stad een lijkenhuis in ruine. Wie nog kon vluchtte de stad uit.

Van 1580 tot 1585 was er zelfs geen stadsbestuur. "Op de verwoeste straten en pleinen liepen geruineerde, doodarme lieden rond". (Fris, o.c. p.188). Hiermee zal wel duidelijk zijn dat Simon de Bourgogne in 1575 of daaromtrent terug naar Edingen zal verhuisd zijn. Hij was nog 5 jaar schepen in zijn geboortestad. Maar toch keerde hij naar Geraardsbergen terug: hij overleed te Geraardsbergen op 31 maart 1598.

Hij was te Edingen gehuwd met Jacqueline Rousseau, dochter van Jean Rousseau, schatbewaarder van hertog Filips van Kleef (3), heer van de stad en het land van Edingen. Zij overleed op 2 december 1606.

Simon van Bourgogne en Jacqueline Rousseau hadden drie kinderen: **Jacques**, (+1617), die schepen van Edingen werd, Simon Nicolas en Pieter.

Simon Nicolas de Bourgogne was ridder, raadsman ((1562-1606) van Henri de Bourbon (de latere Henri IV koning van Frankrijk) schepen van Edingen, algemeen ontvanger van de stad Edingen. Hij overleed te Edingen op 27 september 1621. Hij was gehuwd met Anna Robijns, die te Edingen overleed op 24 november 1623. Zij werd begraven in de parochiekerk Sint-Niklaas te Edingen onder een marmeren gedenksteen (E. Bois d'Enghien: "Epitaphes du pays d'Enghien" pag. 299 in "**Annales du cercle archéologique**, t.VII 1909-1913.

(Over de derde zoon van Simon, nl. **Pieter de Bourgogne (Burgondius)** zie onder IV)

Simon Nicolas en Anne Robin (of Robijns) hadden zes kinderen

(Over de oudste zoon, **Nicolas de Bourgogne of Bougoigne**, bekend onder zijn Latijnse naam **Burgondius**, zie onder III.)

Zijn broer **Josse** werd geboren te Edingen in 1587. Hij werd stadsontvanger te Geraardsbergen in 1615 en bleef dit tot 1620, dus tijdens het twaalfjarig bestand onder Albrecht en Isabella.

(3) **Filips van Kleef**, enige zoon van Adolf, heer van Ravenstein, ridder van het Gulden Vlies in 1456, was generaal in het leger van Maximiliaan van Oostenrijk. Hij vocht later met de Gente-naars tegen Maximiliaan.

Hij huwde in 1485 met Françoise van Luxemburg, dame van Edingen.

In 1622 werd hij baljuw van de baronie Schorisse. Deze baronie (sinds 1379) was afhankelijk van Geraardsbergen (A. De Portemont: Recherches... II, pag 310: "...comme celle de Boulare, subsidiaire de Grammont"), behoorde eerst aan het huis van Gavere, ging over naar de Lalaing, in de 15e eeuw naar Berlaymont en kwam in 1621 in het bezit van Lodewijk, graaf van Egmont, prins van Gavere, ridder van het Gulden Vlies (1596-1654), door zijn huwelijk met erf dame Margareta van Berlaymont.

Ongetwijfeld had Josse de Bourgogne zijn benoeming te danken aan voorspraak van familieleden de Bourgogne.

Josse was gehuwd met de Brakelse Margaretha Bernigie. Hij overleed in 1647 (?)

De derde zoon van Simon Nicolas, nl. **Gilles**, geboren te Edingen in 1589, werd advocaat-fiscaal bij de Raad van Vlaanderen. Zoon **Pierre de bourgogne** (oLuxemburg 1596) werd eerst kapucijn nadien jezuiët. Op 10.08.1637 werd hij coadjutor van de aartsbisschop van Mechelen Jacques Boonen. Hij overleed te leper in 1658.

Dochter Marie huwde met Jacques Le Poyvre die **burgemeester van Edingen** werd. Zij overleed nog geen 25 jaar oud op 12.10.1620. Jacques Le Poyvre stierf op 16.10.1637.

De familie de Bourgogne leverde nog verschillende **burgemeesters** van Edingen: Jeanne (1608-1657) was gehuwd met **Guillaume Mone** die in 1625 burgemeester was (en in 1673 overleed); Jacques de Bourgogne, kleinzoon van Jacques, oudste zoon van Simon, was rond 1630 burgemeester van dit pittoresk stadje op de taalgrens.

III. LOFLIED VAN EEN GELEERD MAN OVER GERAARDSBERGEN NICOLAS DE BOURGOGNE

1586 - 1649

HISTORICUS - POEET - JURIST

Oudste zoon van Simon Nicolas en Anne Robin, geboren te Edingen op 29 september 1586. In de literaire, juridische en humanistische wereld bekend als **Burgondius**.

Na humaniorastudies van het "college Houdom" te Mons, studeerde hij rechten en letteren aan de Leuvense universiteit en was er leerling van de vermaarde Puteamus. Hij werd advocaat te Gent en werd er de vriend van **Maximiliaan De Vriendt** (Vrientius) (1559-1614) de Gentse stadssecretaris, wiens lijkrede hij in 1615 uitsprak. Het was ook te Gent dat hij **Daniël Heins (Heinsius)** leerde kennen, bij diens bezoek aan Brussel, Gent en Geraardsbergen, na het Twaalfjarig Bestand.

Keurvorst Maximiliaan van Beieren benoemde hem in januari 1627 als professor op de eerste leerstoel voor burgerlijk recht aan de jonge universiteit van Ingolstadt (halfweg tussen Nuremberg en Munchen). Hij werd de volgende jaren nog bevorderd tot staatsraad en historiograaf van Beieren.

Ook de keizer van Duitsland deed beroep op Burgundius en bevorderde hem tot lid van de staatsraad.

In 1639 keerde hij naar zijn geboorteland terug en werd lid van de Soevereine Raad van Brabant, op aanraden van Daniël Heinsius. Hij overleed te Brussel op 1 januari 1649.

Hij was gehuwd geweest met Livina van Wesemael die hem zes kinderen schonk. Na haar overlijden trouwde hij nog met Margaretha van Egg bij wie hij nog 2 kinderen had.

Hij schreef **historische werken**: de geschiedenis van 9 jaren regering van Filips II - 1558-1567 -, "Historia Belgica", waarin hij de Spaanse vorst ophemelt; en een beknopte geschiedenis van Beieren vanaf 1313 tot 1347: "Historica Bavaria ab anno 1313 ad annum 1347".

Juridische werken: o.a. "**Controversiae**", het eerste werk over stadsrecht en internationaal privaatrecht (1621): in 15 verhandelingen over de interpretatie van de verschillende rechtsgebruiken (costumen) van het graafschap Vlaanderen.

In 1636 verscheen zijn "**Commentarius de Evictionibus**" die de hoofdzaken bevat van zijn cursus burgerlijk recht betreffende de onteigening.

Latijnse gedichten gebundeld in 1621 onder de titel "**Poëmata**" (1621) waarin het **loflied op Geraardsbergen** voorkomt, opgedragen aan zijn broer Josse, de Geraardsbergse stadsontvanger 1615-1620.

Dit gedicht "**Venusta sedes...**" bezingt de Oudenbergstad in volle herstelperiode na de gruwelijke "beroerlijke tijden". Van Waesberghe heeft het opgenomen in zijn "Gerardimontium pag.20-21. Benoit Jouret vertaalde het in het Frans in zijn "Grammont, son origine et son histoire" (1840) op blz.25: August De Portemont nam de Latijnse tekst over in zijn "Recherches historiques" deel I, pag. 15, wat ook Victor Fris deed op blz. 195-196 van zijn "Geschiedenis van Geraardsbergen" 1911. We geven hier nogmaals de **Latijnse tekst** en proberen dan een **vrije Nederlandse vertaling**.

GERARDIMONTIUM

Venusta sedes, prisca cladis Hunnicae
Plebes superstes, liberum quondam solum
Cliensque nulli, donec a praedivite
Emptum Gerardo Balduinus Flandricis
Adjecit oris, atque cinxit moenibus,
Ut Martiali Flandriae vallum fores.
Electa divis terra, morbis libera,
Hortus salubritatis, et vernans domus
Amoenitatis, atque pulchritudinis,
Quam flexuosis piscium Tenera ferax
Allambit undis, atque utrimque dividit,
Antrisque montis incubans pleno sinu
Secreta Naïs inquietam fontibus
Dispensat undam fistulis alté vomens,
Amoena circum prata, rura silvulae.
Et si superno collocatus vertice
Naturamocellis metiare perviis,
Ridere nusquam diceres venustius.
Beata quondam civitas, quartum tenens
Inter potentis Flandriae sedes locum,
Parumque distans caeteris, simul potens
Aequare magnas Belgiae urbes viribus

GERAARDSBERGEN

Heerlijk oord, bewoond door een dapper volk,
Alhoewel de wrede Hunnen uw velden bezet hebben,
Vrij land, waar nooit een burger als slaaf
Zonder hoop moest kruipen onder het juk der tirannen,
Stad door Boudewijn met muren omringd,
En hem afgestaan door de vrome Geraard,
Om er een stoere Vlaamse vesting van te maken,

(1) De Hunnen hebben nooit Geraardsbergen bezet."Hunnegem" komt van "heim" van "Hune" of huis van de Frankische Huno.

En door de hemel beschermd in dagen van tegenspoed !
 Uw bodem is zo vruchtbaar, uw tuinen zijn zo mooi,
 En langs uw dalen en lieflijke vlakten
 vloeit wreedzaam de visrijke Dender zijn heldere golfjes.
 Aldus aan de boorden zachte frisheid gevend,
 Door haar zacht gemurmeld kalmeert de in uw diepe grotten (2)
 Verscholen Najade (3) de droefheid,
 En verdeeld op honderd plaatsen de tol van zijn golven (4).
 Uw oude berg heeft zo'n majesteit !
 O, hoe heb ik met vreugd vanaf zijn verheven top,
 het verbaasde blik gekeken, heel dikwijls,
 Naar het sublieme spektakel van onze rijke landerijen,
 Vooral in de meidagen, wanneer het bloeiende koolzaad,
 Betoverende taferelen in de verte opwerpt.

DOCUMENTATIE

- Biographie nationale t.II, col. 854, art Brietz.
- de Bavay: Nicolas de Bourgogne. Andionce de rentrée de la cour d'appel de Bruxelles. Moniteur Belge, 18me année, 19.X.1848, no 293 pag. 3113.
- Annuaire de la noblesse 1859, 1870.
- de Bethune: Epitaphes et monuments des églises de Flandre au XVIe siècle - 1900.
- J. Nauwelaerts: histoire de la ville de Vilvorde (Vilvorde 1959, p.588.
- E. Bois d'Enghien: Epitaphes du pays d'Enghien (Annales du Cercle archéologique d'Enghien, tome VII, 1909-1913).
- A. De Vlaminck: Filiation des familles de Flandre, tome I, 1875.
- Ed. Gaillard: Bruges et le Franc, 5 vol. 1857-1862.
- V. Goethals: Miroir des nobilités nobiliaires de Belgique. 2 vol.
- E. Petit: Itinéraires de Philippe le Hardy et de Jean sans Peur, 1363-1419, Paris 1888.
- H. Vander Linden: Itinéraires de Philippe le Bon et de Charles Quint (Bruxelles 1940).
- Jos de St. Genois: Monuments anciens 1782 à 1896.
- R. de Vegiano de Herckenrode: Mobiliaire des Pays-Bas et du Comté de Bourgogne (Gand, 1862).
- J. Knitellius en J. Delanoy: Het knipoogje van Edingen (Brussel, 1978).
- A. De Portemont: Recherches historiques ... (Gent 1870) deel I, pag.15, deel II p.40,43
- V. Fris: Geschiedenis van Geraardsbergen (Gent 1911) p. 15,69,195.

(2) Diepe grotten i.p.v. heldere bronnen.

(3) De najade of waternimf: denkbeeldig wezen in poëtische geschriften; dichterlijke naam voor "fonteinkruid".

(4) Betekenis is duidelijk: misschien het uitdelen van vruchtbaarheid aan weiden en kouters langs de Denderoever.

IV. PIETER BURGUNDIS

1522 - 1598

Pieter van Bourgogne werd geboren te Geraardsbergen in 1522, als derde zoon van de notabele Simon van Bourgogne en Jacqueline Rousseau. Deze Simon de Bourgogne was een achter-kleinzoon van Jan van Bourgogne, een bastaardzoon van hertog Jan Zonder Vrees.

De eerste helft van de 16de eeuw was voor Vlaanderen een voorspoedige periode, onder Margaretha van Oostenrijk, tante van Karel V (koning van Spanje 1516, keizer 1520) gouvernante van 1506 tot 1530 en Maria van Hongarije, zuster van 1531 tot 1555. Keizer Karel voerde oorlog in Italië, in Frankrijk, tegen rivaal Frans I van Frankrijk. Vijf oorlogen eisten echter veel belastingen, en brachten onzekerheid. De XVII provinciën (1543), de Bourgondische Kreits (1548) en de Pragmatieke sanctie van Augsburg (1549) bezegelden de eenheid der Nederlanden en brachten stabiliteit. Eenmaal werd de binnenlandse rust verstoord: de opstand der Gentse Creesers. Karel V smoorde de opstand, kondigde de Carolijnse Concessie af (30.04.1540) en vernederde de Gentse stropdragers. Geraardsbergen deelde mee in de brokken. De linnenweverij verzorgt de stervende wolindustrie, kantwerk en tapijtweverij bloeien, ook leerlooierij en huidevetterij. De haven van Antwerpen bloeit en Brugge gaat teloor. De adel domineert het landsbestuur, de burgerij is rijk maar de kleine man heeft het lastiger dan ooit..

Het is de tijd van de kermissen, de landjuwelen, het rederijkerstoneel, de ommegangen en de praalstoeten, de schutterijen en de gaaischietingen. Renaissance en humanisme zien een nieuwe mens verschijnen; de diep Christelijke middeleeuwer, braaf en onwetend, wiens streven gericht was op een beloning voor zijn godsvrucht en zijn braafheid in het hiernamaals, moet de plaats ruimen voor een meer zelfbewuste, rationele, vrije mens die schoonheid en geluk op aarde zoekt.

De kritische ingesteldheid der geesten bracht niet alleen vernieuwde kunst- en levensopvattingen, maar ook een andere godsdienstige en filosofische ingesteldheid. Die kritische ingesteldheid was de spoorslag tot **vrij onderzoek**, de basis van protestantisme en calvinisme, **de hervorming**.

Daarenboven waren de **zedes** van het gewone volk en van de burgerij, door het voorbeeld van de praal en de pracht en losbandigheid der hooggeplaatsten, door de honger naar rijkelijk leven en zorgeloos genieten van prelaten, door de uitspattingen van onwetende boerse monniken, van een bedenkelijke gemeenheid en schaamteloosheid.

Erasmus spot openlijk met de zwalpende en zuipende geestelijken die in concubinaat leven. De renaissance-pausen en kardinalen stelden aardse genietingen en wereldlijke macht boven hemelse betrachtingen. Ze deinsden zelfs niet terug voor moord om hun politieke macht te verstevigen (Alexander VI, Borgia, Paulus II, Farnèse). In één woord: gevestigde waarden werden omver geworpen, losbandigheid was overal doorgedrongen; **kerkelijke hervormingen** dringen zich op.

Het fanatisme der katholieke Spaanse vorsten was de schuld van gruwelijke uitspattingen "in naam van Christus": de beruchte Spaanse inquisitie, de heksenjacht, de jodenpogroms, de uitmoording van tienduizenden Indianen in Centraal- en Zuid-Amerika. De zeer katholieke keizer van het Heilig Roomse Rijk, ons aller bekende keizer Karel V, liet zijn ruwe legerbenden Rome plunderen in 1527. De katholieke kerk daverde op haar grondvesten. Er moest nodig van hogerhand wat gedaan worden om de kerk in de storm recht te houden. Het Concilie van Lateranen (1512-1517) was onmachtig gebleken: de kardinalen dachten er niet aan hun gemakkelijk onbezorgd leventje op te geven.

In 1517 spijkerde **Maarten Luther** zijn 95 stellingen tegen de aflaten aan de poort van de slotkerk van Wittenberg: de start van de **hervorming**. De Duitse vorsten hielden Luther de hand boven het hoofd: tegen de schmalkantische bond bleek Karel V, spijs

Müldberg, machteloos (1547). Ondertussen had **Calvijn** zijn "Institutiō religionis christiānae" geschreven en gepubliceerd (1533). Duizenden katholieken gingen de nieuwe godsdienst belijden. De "placcaeten" en de vervolgingen joegen vele Zuidnederlanders (ambachtslieden en geleerden) naar Engeland, naar Noord-Nederland, naar Frankrijk. (Fris: stadsrekeningen van Geraardsbergen, nr. 121). Zeker is dat hier in 1551-1552 de ketter Joos van Roeulx, aangehouden en verbannen werd (Fris, o.c. nrs 215-218).

De kerkvergadering van Trente (1545-1563): in 24 zittingen werd de wetgeving onderzocht en veroordeeld en werd met het herstel van het kerkelijk gezag en kerkelijke leer gestart. Index (1564), Roomse Catechismus (1566) en Vulgata (1592) zijn resultaten van dit Concilie.

De krachtigste stimulans tot het herstel van de katholieke kerk in die ellendige jaren kwam van de "**societas Jesu**", de Jezuitenorde opgericht door de Spaanse edelman **Ignatius de Loyola** (1). De Jezuiten of strijders voor Christus vormden een sterk gedisciplineerde groep, grondig en methodisch gevormd door langdurige en diepgaande studie, ononderbroken gebed en meditatie, volgens de gedragsregels van de "**geestelijke oefeningen**". Vooral op het gebied van onderwijs (ratio studiorum), heiliging van het volk door preek en biecht, missiewerk en bekering van afvalligen, hebben de Jezuiten zich een grote reputatie opgebouwd. Ze vestigden zich in ons land in 1564 en kenden onder de regering van de aartshertogen een grote macht, beschermd en begunstigd op vele manieren.

In 1564 stichtte Ignatius in Rome het "**collegium Romanum**". De Belgische provincie dateert van 1564; toen hadden ze reeds vestigingen en colleges te Leuven (1564), Doornik (1564), Brugge (1564), Antwerpen (1564), Dinant (1564).

Pieter Burgondius studeerde filosofie en theologie aan de Leuvense universiteit in de jaren 1540-1545. Na zijn priesterwijding trad hij in de orde der Jezuiten. Hij kreeg een acht jaar lange opleiding in het college te Leuven. Hij leerde er de beroemde theoloog **Petrus Canisius** (2) kennen. Na zijn opleiding werd Burgondius naar Eifel en Moezelstreek gestuurd om er het voortschrijdend protestantisme te helpen indijken en door onderricht der Jeugd en prediking de verdwaalde zielen terug op het rechte pad te brengen, dit in overeenkomst met het doel van de orde: "niet enkel met Gods'genade te arbeiden aan eigen zaligheid en volmaking, maar zich met alle kracht toe te leggen op de zaligheid, de volmaking en de redding der naasten".

Pieter Burgondius overleed te Trier in 1598.

Waarschijnlijk had hij ook gestudeerd aan het "Collegium Romanum" te Rome, want hij kende zeer goed Italiaans. Dit blijkt uit zijn Latijnse vertaling, uit het Italiaans, van een werk van de Spaanse lekebroeder franciscaan **Didacus** (+1463): "Didaci Hispana, ordinis missiorum regularis; observantiae de Contemendis mundi vanitatibus, libri tres" (Over het versmiden van de wereldse ijdelheid in drie boeken). Uitgegeven in Keulen 1585-1611, klein in 120.

Het krachtig en doelbewust optreden van de Societas Jesu, stelde het katholicisme niet alleen in staat om in de 16e eeuw verloren terrein terug te veroveren, maar gaven het zelfs veerkracht en uitstralingsvermogen genoeg om van de Zuidelijke Nederlanden

(1) Spaans Hidalgo geboren in 1490. In 1521 gekwetst tijdens het beleg van Pamplona. Studeerde aan de universiteit van Parijs. Legde in 1534 met 6 andere jonge mannen de basis van de strijdersgemeenschap voor kerk en paus. Op 19 sept. 1540 door een pauselijke bul "Regimini militantes ecclesiae" officieel erkend.

(2) Zoon van de burgemeester van Nijmegen, geboren op 8 mei 1521 te Nijmegen. Studeerde te Leuven en te Keulen. Trad in de orde der Jezuiten in 1545. Theoloog op het Concilie van Trente, beroemd predikant en geacht universiteitsprofessor. Missionaris in W. Duitsland. Eerste provinciaal van de Duitse Jezuiten (1556-1570). Hij was de opsteller van de **catechismus**. Het Leuvense college, door hem gesticht, vormde veel eminente Jezuiten. Hij overleed op 21 december 1597 te Freiburg (Zwitserland).

een ware vesting der Contra-reformatie te maken, zowel ter verdediging als ten aanval tegen het gereformeerde Holland" besluit Maurits Sabbe ("Peilingen" pag.81).

DOCUMENTATIE

- C. Piron: Algemene levensbeschrijving van Mannen en Vrouwen van België II" (Mechelen, 1862) pag. 30.
- L'intermédiaire des généalogistes, 1955, n°60, pag. 328-330.
"Les Bâtards de la maison de Bourgogne".
- M. Sabbe: "Peilingen" (Antwerpen, 1928) pag. 81.
- R.P. Alfred Poncelet: "La Compagnie de Jésus en Belgique. Aperçu historiques" (s.l. 1907) passim.
- Bataille: "Kerkgeschiedenis" (Brugge, 1938) p. 124-130.
- V. Fris: Uittreksels uit de Stadsrekeningen van Geraardsbergen, van 1475 tot 1658" in "Bulletin der Mij. voor Geschiedenis en oudheidkunde der stad Gent" XXste jaar, 1912.
- "Jezuïeten": tweemaandelijks tijdschrift, Brussel, 48 jaargangen in 1990.

Gaston IMBO.

(wordt vervolgd)